Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

МЕВА-САБЗАВОТЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ АСОСЛАРИ

Садикова Ш.О.
Таянч докторант, ГулДУ

Аннотация Мазкур мақолада республикада мева-сабзавотчиликни ривожлантириш омиллари, йўналишлари, сохада мавжуд муаммолар ва уларнинг ечимлари, келажакдаги истиқболлари ўрганилган.

Калит сўзлар: сабзавотчилик, қайта ишлаш, технология, экспорт, янги тажриба, нав, уруғчилик, имтиёз, рағбатлантириш.

Ўзбекистоннинг табиий иқлим шароитига кўра, боғдорчилик, узум, сабзавот маҳсулотлари етиштиришга жуда ҳам қулай худудлар қаторига киради. Бу соҳада ўлкамиз бир қатор хорижий мамлакатларга нисбатан табиий рақобот устунликларига эга. Чунки, ўлкамизда етиштирилаётган бу маҳсулотлар ер куррасининг бошқа минтақаларидан фарқли равишда ўзининг лаззати, таркибида шакар ва витаминларга бой бўлиши хусусиятлари билан ажралиб туради. Шу боис, Ўзбекистон боғдорчилик, узум ва сабзавот маҳсулотларини экспорт қилувчи етакчи мамлакатлардан бири бўлиб, бу соҳада ташқи–савдо операцияларини янада кенгайтирмоқда. Мустақиллигимизга қадар респуб-ликамизда асосий эътиборни пахтачиликка бериб, боғдорчилик ва узумчилик ҳамда сабзавотчилик соҳаларига эътибор етарли бўлмаган эди. Натижада ҳосил берувчи сабзавотчилик, полиз, боғ ва узумзорлар майдони жуда қисқариб кетган эди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёев раислигида мева-сабзавот маҳсулотларини етиштириш, қайта ишлаш ва экспорт қилишни кўпайтириш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилишида таъкидлаб ўтилганидек, “....шу пайтгача пахта ва ғалла ерларининг 260 минг гектари озиқ-овқат етиштириш учун ажратилгани, кеча яна 104 минг гектар ажратишга рухсат берилганини таъкидлади. Озиқ-овқат экспорти ўтган йилга нисбатан 370 миллион долларга (1,2 баробар) ўсиб, 2 миллиард доллардан ошди. Ўзбекистон ўрик экспорти бўйича дунёда 3-ўринга, гилос ва шафтоли бўйича 6-7-ўринга, мош ва бошқа дуккакли маҳсулотлар бўйича 10-ўринга чиқди. Биргина гилос 16 та мамлакатга экспорт қилинмоқда. Ҳар ҳафта 3-4 тонна узум АҚШга етказиб берилмоқда. Экспорт Қорақалпоғистон ва Жиззахда 2,2 баробар, Хоразмда 1,8 баробар ва Сурхондарёда 1,6 баробар кўпайди”.

Эндиликда яроқсиз бўлиб қолган боғ ва узумзорларни совуққа чидамли серҳосил навлари билан янгилаб бориш асосида улар ялпи ҳосилини кўпайтириш, уларни қайта ишлаш саноатини барқарор ривожлантиришга имконият яратади. Шунингдек интенсив боғларни ривожлантиришга қаратилган эътибор соҳани ривожлантиришнинг асоси бўлиб ҳизмат қилмоқда. Маълумки, кейинги йилларда бозор иқтисодиётига мос равишда хўжалик юритишнинг шаклларида катта ўзгаришлар содир бўлмоқда. Қишлоқ хўжалиги маҳсулот-ларини ишлаб чиқиш тўлиқ деҳқон ва фермер хўжаликларига тўғри келмоқда. Бошқа соҳалар каби боғдорчилик ва сабзавотчиликда ҳам деҳқон хўжаликларининг истиқболи каттадир. Бу соҳада ҳам ихтисослаштириш жараёнидан фойдаланиш катта самара беради. Сабзавотчиликда ҳам экинларни алмашлаб экиш, ердан унумли фойдаланиш,

Published: 23.12.2024
Cite this article: Садикова Ш.О. (2024). Мева-сабзавотчиликни ривожлантириш асослари. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/1192
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

ҳосилдорлик, меҳнат унумдорлиги ва ишлаб чиқариш рентабеллиги бўйича юқори натижаларга эришишга имконият яратади.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштиришдаги самарадорлик бошқа кўп омилларга, жумладан, техникадан, ишчи кучларидан фойдаланиш даражаси, агротехник ишларнинг ўз вақтида бажарилишига бевосита боғлиқ. Сайхунобод тажрибаси асосида 164 та қишлоқ туманларининг 4 тадан маҳалласига минитехника берилиши белгиланди. Ким минитрактор да хизмат кўрсатса, ўзини ўзи банд қилган бўлади ва уларга мамлакатимизда чиқадиган техника учун 30 миллион сўмгача гаровсиз кредит берилади.

Мева, узум ва сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқаришда қўл меҳнатидан кенг фойдаланилади. Бозор талаблари эҳтиёжларини яхшироқ қондириш учун маҳсулотларнинг стандартлари, сифатига кўра саралаш жараёнида айниқса қўл меҳнати кўп жалб этилади. Хорижий адабиётлардан маълум бўлишича, ривожланган мамлакатларда сотиладиган маҳсулотларни чиройли кўринишда қадоқлаш ва реклама қилиш каби чора-тадбирларга жами маблағ ва меҳнатнинг 15 фоиздан кўп қисми сарфланади. Боғдорчилик, узум ва сабзавот маҳсулотларини ишлаб чиқаришда қўл меҳнатини камайтириш, имкони борича кичик механизация куролларидан фойдаланишни йўлга қўйиш соҳанинг меҳнат унумдорлиги, унинг самарадорлигини оширишда муҳим омил бўлади.

Кейинги йилларда боғдорчилик, узум ва сабзавот маҳсулотларининг қайта ишланган маҳсулотлар улуши ошиб бормоқда. Шу билан биргаликда замонавий технологиялардан хусусан сақлаш технологияларини жорий қилишга катта эътибор берилмоқда. Қайта ишланган маҳсулотларни узоқ масофаларга, иқлим шароитига кўра мева сабзоватларни етиштириш имкони чегараланган вилоятларга етказиб бериш хусусиятлари, соҳанинг барқарор ривожлан-тиришни тақоза қилади. Истеъмолчиларнинг маҳсулот сифатига, улар ассортиментига ҳамда йил давомида бир текис таъминланишига бўлган талаблари кучайиб бораётганлиги туфайли, мева-сабзавот маҳсулотларини қайта ишлашнинг аҳамияти ортиб бормоқда. Яна шуни эътиборга олиш жоизки, мутахассислар таҳлилига кўра, мева-сабзавотларни қайта ишлаш жараёнида 30 фоизгача миқдорда истеъмолга яроқли чиқиндилар чиқади. Ана шу чиқиндилардан ёғ, озуқа, табиий бўёқлар ажратиб олиш мумкин экан. Шуни эътиборга олиб, мева-сабзавотларни кетма-кет, узулуксиз технологик жараён услубида мукаммал қайта ишлаш, бу соҳада самарадорликни янада оширишга имкониятларини яратади.

Адабиётлар руйхати

1.Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёев раислигида мева-сабзавот маҳсулотларини етиштириш, қайта ишлаш ва экспорт қилишни кўпайтириш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилиши нутқи. 28.11.2024й https://t.me/Press_Secretary_Uz/5113

2.Зуев В.И., Атаходжаев А.А.Ҳимояланган ер сабзавотчилиги. Дарслик. Т.: 2018й.446 б.

ҚИШЛОК ХЎЖАЛИГИДА ОПТИМАЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИНИ ЕЧИШДА АХБОРОТ ТИЗИМЛАРИНИНГ АХАМИЯТИ

Сауханов Жанибек Казиевич
Иқтисодиёт фанлари доктори, профессор